

Коноваленко Тетяна Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики викладання германських мов, декан філологічного факультету

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Солоненко Анатолій Миколайович

доктор біологічних наук, професор, ректор

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ПРОЄКТУ «ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ: ІНФО-МЕДІЙНА ГРАМОТНІСТЬ» НА МОДЕРНІЗАЦІЮ ЗМІСТУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

Анотація. Статтю присвячено питанням модернізації змісту вищої освіти та впливу на цей процес проєктної діяльності. Розглядається конкретний приклад участі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького у проєкті «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» та вплив на оновлення змісту освітніх програм усіх факультетів. Розкрито позитивний досвід розробки та впровадження нових модулів наявних дисциплін та нових освітніх компонентів.

Ключові слова: інфомедійна грамотність, критичне мислення, модернізація, soft skills, проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність».

Вища освіта сьогодні є динамічною системою, яка реагує на сучасні запити суспільства, об’єктивні і суб’єктивні чинники та низку інших систем, безпосередньо пов’язаних із нею. Національні системи освіти відрізняються між собою, проте мають і спільні тенденції розвитку. Безсумнівно, економічний розвиток країни насамперед впливає на темпи й масштаби розвитку освіти. Проте відкритість системи освіти до новацій, готовність усіх її учасників і стейкхолдерів до постійної модернізації її змісту зумовлює її гнучкість, мобільність та стабільність розвитку.

Метою нашої статті є висвітлення актуальних напрямів модернізації змісту освітньої діяльності університету, оприлюднення позитивного досвіду участі Мелітопольського державного педагогічного університету

імені Богдана Хмельницького в проєкті «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність».

До провідних принципів розвитку сучасної вищої освіти У.М. Парпан включила «продукування в процесі підготовки спеціаліста глибокої професійної компетентності і соціальної відповідальності при вирішенні завдань науково-технічного прогресу, соціального і культурного розвитку» [3, с. 62]. А оскільки ці завдання постійно змінюються, то й умови реалізації місії сучасного університету мають постійно оновлюватись. Про це зазначається і в Статті 26 Закону України «Про вищу освіту», зокрема наголошується на «забезпеченні творчої діяльності учасників освітнього процесу», «утвердженні в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах» [1]. Упродовж здобуття вищої освіти студенти набувають комплекс професійних компетентностей, так званих *hard skills*, але вони не зможуть стати конкурентоспроможними фахівцями, якщо не опанують *soft skills*, які вмикають механізм адаптації до постійно змінюваних умов існування соціуму, пріоритетів, викликів і критичних ситуацій.

Сучасний український університет є «ключовою інституцією громадянського суспільства» [5]. А місія вищої освіти полягає у «забезпеченні сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створенні

та поширенні знань, формуванні інтелектуального, соціального та духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього» [4, с. 35].

Сьогодні відповідальність за розвиток системи вищої освіти покладається саме на університети. У стратегії розвитку вищої освіти на 2021-2031 рр. зазначається, що «швидкі зміни, які відбуваються у суспільстві, технологіях, знаннях, вимагатимуть у майбутньому від фахівців здатності до пристосування, опанування нових навичок, професій, креативності. У майбутніх структурах освітніх програм найбільш актуальним є набуття універсальних компетентностей: вміння вчитися, опрацьовувати інформацію, швидко опановувати нові технології, здатність до критичного мислення та креативного підходу до завдань. Актуальності набувають також навички системного мислення, програмування, міжгалузевої комунікації, вміння працювати в умовах невизначеності, мультикультурність і володіння декількома мовами, екологічність мислення, мультифункціональність. Висока складність завдань майбутнього потребує від фахівців вміння концентруватися, управляти власними емоціями, підтримувати розумову та фізичну працездатність, планувати навантаження» [4, с. 30].

Як бачимо, питання модернізації вищої освіти набуло глобальних масштабів, тому її зовнішня відкритість, динамізм і швидка реакція на нові виклики становлять основу стабільного розвитку українського університету. Активна участь уні-

верситетської спільноти у проєктній діяльності сприяє оновленню змісту і форм освітньої діяльності, сприяє розширенню ділових зв’язків, надихає на нові ідеї та спонукає до постійного руху уперед.

Для науково-педагогічного колективу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького одним із таких став проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки Посольства Сполучених Штатів Америки та Посольства Великої Британії в Україні, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси.

У серпні 2019 року дві заявки на участь у проєкті пройшли конкурсний відбір, тож двом командам від МДПУ імені Богдана Хмельницького пощастило долучитись до проєктних заходів. Це стало важливим кроком у розвитку університету, оскільки він отримав підтримку щодо розробки і модернізації освітніх компонентів підготовки майбутніх педагогів та фахівців непедагогічних спеціальностей, забезпечення інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в освітній процес вишу.

Участь представників нашого університету в масштабному освітньому симпозіумі «Новий погляд на інфомедійну грамотність в епоху дезінформації» сприяла зануренню в атмосферу діалогу щодо умов існування якісної освіти та інформації (7 жовтня 2019 р.), а наступні два дні тренінгової програми базового курсу медіаграмотності від розробників IREX стали своєрідним путівником у світі сучасної інформації, журналістських

стандартів, цифрової безпеки та багатьох інших аспектів існування інформаційного суспільства.

Майстерно організований тренінг із застосуванням онлайн-інструментів, діалогу та комунікації в освіті, який відбувся у Києві 25-26 листопада 2019 року, озброїв викладачів потужним інструментарієм, який сприяє упевненій навігації в інформаційному просторі та його екології. За результатами тренінгу учасникам довелось розробити окреме заняття або модуль з дисципліни, що викладається на основі матеріалів тренінгової програми. Практична розробка слугувала перепусткою до наступної знакової події проєкту.

Комплексному формуванню ключових компетентностей інфомедійної грамотності викладачів сприяла участь команди МДПУ імені Богдана Хмельницького в Зимовій школі проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність – національне розгортання (напрямок ЗВО)». Численні тренінги, практикуми, воркшопи, майстер-класи, квест-ігри, дискусійні майданчики, ігрові калейдоскопи, креативні майстерні та змішане навчання налаштували учасників на готовність до здійснення місії у своїй професійній діяльності – розвиток навичок критичного сприйняття інформації у майбутніх учителів через модернізовану навчальну програму, спрямовану на студентів; впровадження цими студентами навичок критичного сприйняття інформації у навчальний процес загальної середньої освіти.

Розгортання пандемії в світі та оголошення пандемії в Україні не стали на заваді проєкту, адже завдяки невпинній роботі ефективної команди його організаторів

проводились вебінари, що забезпечили супровід і підтримку учасників проекту у розробці окремих модулів наявних дисциплін та нових освітніх компонентів. Ба більше, викладачі отримали чудову можливість для сертифікації розроблених навчальних програм, спрямованих на розвиток компетентностей критичного сприйняття інформації. У своїх авторських розробках науково-педагогічні працівники використовували опановані методики роботи з інформацією, діалогові форми комунікації та онлайн-інструменти. Із вересня 2020 р. розроблені програми упроваджено в освітній процес МДПУ імені Богдана Хмельницького.

Модернізація змісту і форм освіти відбулась за рахунок таких авторських розробок:

Полякова А.І. «Інфо-медійна грамотність в історії»;

Денисенко Н.В. «Інфо-медійна грамотність у перекладі публіцистичних текстів» (модуль дисципліни «Теорія і практика перекладу»);

Мілько Н.Є. «Mass Media: Be Critical and Responsible» (модуль дисципліни «Основна іноземна мова»);

Коноваленко Т.В., Коваль О.В., Надольська Ю.А. «Інтеграція інфомедійної грамотності у професійну діяльність»;

Ізбаш С.С. Модуль 1 «Історія педагогіки України з елементами інфомедійної грамотності», Модуль 2 «Інтеграція інфомедійної грамотності у теорію і практику навчання» (дисципліна «Педагогіка»);

Котова А.М. Модуль «Методика викладання дисциплін кваліфікації з використанням елементів інфомедійної грамотності» (дисципліна «Історія і методика вищої мистецької освіти»);

Антоненко О.М. Модуль «Загальнотеоретичні основи художньої культури (з елементами медіа-грамотності)» (дисципліна «Теорія культури»);

Букреева І.В. Модуль «Інфомедійна грамотність як складова сучасних соціальних технологій», Модуль «Використання онлайн-інструментів при вивченні історичних типів суспільств» (дисципліна «Соціологія»);

Логвіна-Бик Т.А. Модуль 1 «Урок природознавства, біології та екології з елементами інфо-медійної грамотності у сучасній школі». Модуль 2 «Нові освітні технології навчання. Інтеграція інфо-медійної грамотності у практику школи. Критичне мислення на уроках природознавства, біології та екології» (дисципліна «Методика навчання природознавства, біології та екології»);

Яковенко А.С. Модуль «Основи математичної статистики з елементами інфомедійної грамотності» (дисципліна «Теорія ймовірностей і математична статистика»).

Розвиток у молоді та, зокрема, у майбутніх педагогів навичок інфомедійної грамотності є потребою часу. Це постійний систематичний процес, упродовж якого студенти навчаються критичного мислення; розуміння рівності джерел здобуття нових знань та усвідомлення того, що інформація не завжди є не упередженою. Запорукою

ефективного навчання медіаграмотності є наскрізний, систематичний і трансдисциплінарний підхід. Учасниця проєкту К.В. Авраменко застосовує набутий досвід у своїй викладацькій діяльності, зокрема, зазначає, що при підготовці будь-яких наукових робіт (індивідуальні домашні завдання, дослідницькі проєкти, конкурсні, курсові, кваліфікаційні роботи, тези на наукові конференції тощо) студентам важливо пояснювати, що джерельна база має бути якомога більш насиченою – тобто, неможливо отримати релевантні висновки, користуючись тільки інтернет-джерелами. На своїх заняттях із «Практичного курсу англійської мови» вона використовує такі інтерактивні вправи: дискусії, ділові ігри, аналіз ситуацій; критичне прочитання текстів і кейс-стаді; вправу «Колесо емоцій», гру «Асоціативне поле».

Доцентом О. М. Антоненком розроблено та отримано сертифікат на навчальну програму «Теорія культури (з елементами медіаграмотності)». Інтеграція інфомедійної грамотності в навчальний процес дозволила не лише збагачувати та розширювати фахові знання студентів, а також оволодіти актуальними знаннями і навичками медіаграмотності та критичного мислення. За результатами опитування студентів встановлено, що практичні заняття з дисципліни «Теорія культури» стали більш цікавими та мають вплив на формування творчої активності майбутніх учителів.

Доцентами кафедри інструментального виконавства та музичного мистецтва естради О. М. Антоненком та Л. М. Котовою проведено методичний семінар «Інфомедійна грамотність викладача мистецьких дисциплін у сучасному освітньому просторі». Вчителі мис-

тецтва та художньої культури Мелітополя виявили бажання інтегрувати навички інфомедійної грамотності у свою педагогічну практику, зокрема використовуючи навчально-методичні матеріали «Інфомедійна грамотність на уроках мистецтва», розроблені в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність».

Впровадження інфомедійної грамотності в навчальний процес викликало зацікавленість у керівництва Мелітопольського фахового коледжу культури і мистецтв, тому доцента О. М. Антоненка запрошено викладати дисципліну «Інфомедійна грамотність» для студентів коледжу.

Включення курсу «Інфомедійна грамотність» доцентом Л.І. Поляковою до переліку дисциплін для студентів спеціальності «Історія» є важливим із точки зору формування інформаційно-змістової компетентності, тобто вміння працювати з джерелом історичної інформації, аналізувати та систематизувати отриману інформацію. Для вчителя історії важливим є вміння орієнтуватися в просторі інформації, для того щоб надавати об’єктивну інформацію. Розвиток критичного мислення, критичний аналіз є необхідною складовою освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти.

Участь в проєкті дала змогу сформувати в учасників своє критичне ставлення до сприйняття інформації, а також, що є дуже важливим та корисним саме для викладачів, опанувати онлайн-інструменти та ознайомитись із методиками розвитку критичного мислення у студентів. Дуже корисною для сучасної молоді є здатність перевіряти ін-

формацію, аналізувати джерела, проводити паралелі та розуміти контекст подій.

На заняттях із англійської мови, які організують доценти Н.В. Денисенко та Н.Є Мілько, при виконанні проєктних індивідуальних завдань, студенти мають змогу самостійно знаходити джерела інформації на сторінках сайтів, визначати маніпуляції, розрізняти факти від суджень та розуміти, що бувають різного роду трактування того чи іншого матеріалу. Також дуже ефективними видами роботи на заняттях є такі вправи, як зіставлення та обговорення рецензій, статей, книг; колективні обговорення, дискусії за темою медіатекстів; письмове рецензування медіатекстів, ведення медіащоденника; добір прозових, поетичних, художніх, музичних творів, що асоціюються з тим чи іншим медіатекстом; вибір відео- чи аудіотексту, які ототожнюються чи розкривають певну тему тощо.

В освітній процес упроваджено вибірково дисципліну «Інтеграція інфомедійної грамотності у професійну діяльність», яку було розроблено доцентом Т.В. Коноваленко, старшим викладачем Ю.А. Надольською та доцентом О.В. Коваль для студентів усіх спеціальностей філологічного факультету. Освітній компонент спрямовано на розвиток компетентностей критичного сприйняття інформації через інтеграцію інфомедійної грамотності в навчальний процес. Проведення занять ґрунтується на студентоцентрованих формах діяльності (дискусії, тренінги, симуляції, case study, інтерактивні

вправи, творчі завдання, квести тощо), що якісно покращують засвоєння професійних знань і компетентностей, а також сприяють розвитку soft skills майбутніх фахівців.

До нової хвилі проєкту у 2020 році долучились нові викладачі, які у дистанційній формі вже занурилися у простір інфомедійно-грамотних громадян. Так, доцент Т.В. Насалевич зазначає, що почала більш критично ставитися до інформації, яка лунає з екрану телевізора та мережі Інтернет, і намагається навчити цього своїх студентів. Зокрема при викладанні курсу «Академічне письмо та основи доброчесності» вона використала матеріали проєкту у темах «Важливі риси та елементи академічних текстів», «Запобігання плагиату» та «Критичне мислення». А доцент Т.В. Тарасенко застосовує набутий досвід у межах навчання дисциплін «Лінгвокраїнознавство США», «Історія і культура Британії», особливо в роботі над темами, що охоплюють період ХХ-ХХІ століть, оскільки в цей період вже були достатньо розвинені засоби масової інформації, наявні фото- і відеоматеріали, які легко знайти у вільному доступі. Деякі з цих тем є спірними (наприклад: США — війна у В'єтнамі, теракти; ІКБ глобалізація, особистий внесок політиків в історію, королівська родина). До того, як студенти починають готувати доповіді, вони дізнаються про відмінності між фактами і судженнями, особливості пошуку достовірної інформації з різних джерел, правила захисту від фейків, зо-

крема «правило чотирьох перевірок», запобігання інформаційній бульбашці та фотофейкам.

Суттєвим здобутком за результатами участі в проєкті «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» став отриманий грант на створення Хабу інфомедійно-грамотних громадян. Хаб вже розпочав активну діяльність і користується популярністю серед мешканців міста Мелітополя, проте щодня географія залучених учасників розширюється, тому маємо підтвердження, що популяризація інфомедійної грамотності набуває позитивної динаміки.

Отже, завдяки участі університетської спільноти МДПУ імені Богдана Хмельницького модернізуються зміст і форми освітньої діяльності, розширюються можливості для неформальної освіти та збільшується коло стейкхолдерів. Проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» забезпечив опанування викладачами нових онлайн-інструментів, що дозволило їм бути «на хвилі» у періоди дистанційного та змішаного навчання. Участь у проєкті актуалізувала впровадження інноваційних форм і методів в освітній процес, відкрила нові професійні перспективи у педагогічній та методичній діяльності, об’єднала викладачів і наповнила почуттями єдності, творчості і синергії.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради України. 2014. № 1556-VII.
2. Інтеграція інфомедійної грамотності у навчальний процес. Навчально-методичні матеріали проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». К.: IREX в Україні, 2019-2020.
3. Парпан У.М. Провідні принципи розвитку сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграції. LEX PORTUS. № 1 (9). 2018. С. 61-71.
4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ, 2020. URL: http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf
5. Федорченко Ю. Університет як проблема, або чи існують в Україні університети? Освітня політика: Портал громадських експертів. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1003-universitet-yak-problema-abo-chi-isnuyut-v-ukrajini-universiteti>

Annotation. *The article is devoted to the issues of modernization of the content of higher education and the impact on this process of project activities. A specific example of participation of Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University in the project «Learn to Discern: information and media literacy» and the impact on updating the content of educational programs of all faculties is considered. Positive experience of development and implementation of new modules of existing disciplines and new educational components is revealed.*

Key words: *modernization, information and media literacy, critical thinking, soft skills, project «Learn to Discern: information and media literacy».*

